

Formannen har ordet...

Det er blitt høst, vind og regn plasker på vinduene, og da er det godt og tenke på at taket på kornmagasinet er tett!

Men det er ikke bare det som bar skjedd i en hektisk sommer. Vi har hatt tur til Hurum historielags samlinger og besøkt Holmsbu kirke, markvandring i Hyggenområdet, samt fin tur til Håøya. Kjøkkenet på kornmagasinet bar fått en etterlengtet ansiktsløfting, idet hele tatt har det vært stor aktivitet i sommer. Jeg vil takke alle

medlemmene for innsatsen, samt rette en spesielt takk til snekkerlinja ved Røyken Videregående skole som la om hele taket.

Jeg savner større aktivitet på kornmagasinet på torsdagene. Dette er en dag som medlemmene kan bruke til aktiviteter. Vi må også prøve å legge til rette ting som fanger opp interessen til noe yngre medlemmer. Vi trenger hjelp til dugnader, både damer og herrer.

Håper vi ses på kornmagasinet i vinter, på medlemsmøter og eventuelt andre tilstøtelser.

Ole Rud

Hva har hendt, og hva vil hende?

Dette har hendt :

31. mai	Røykendagen
1. juni	Markvandring Hyggen
14. juni	Tur til Hurum historielag
19. – 22. juni	Stand på Rortunet
31. august	Markvandring på Håøya
7. september	Oldtidsmarsjen
16. oktober	Medlemsmøte. «Hurumhalvøyas skjulte skatter.» Hilde Thorud kåserte

og dette kommer til å hende:

11. desember	Julemøte. Ragnar Elverhøy kåserer
18. mars	Årsmøte 2004

Røyken historielag - styret 2003/ 2004

Verv:	Navn:	Adresse:	Telefon:
Leder:	Ole Rud	Helgeroveien 2 3430 Spikkestad	31284610
Nestleder:	Bjarne Kjos	Bjørkeliveien 8 3430 Spikkestad	31283313
Kasserer:	Arne Trulsvik	Bryggeve. 46A 3470 Slemmestad	31281184
Sekretær:	Anne-K. Andresen	Nyveien 7 3470 Slemmestad	31282303
Styremedl:	Harald Røed	Ovnerudveien 3430 Spikkestad	31285090
Varamedl.	Ole Sønju	Krystallveien 37 3478 Nærnes	31281254
Varamedl:	Kari Sletner	Bøveien 7 1389 Heggedal	31286185
Varamedl:	Bjørn Fossnes	Utsikten 18 3911 Porsgrunn	35558909

Framnæs i Røyken

Eiendommen Framnæs, gnr. 14 bnr. 18, ligger akkurat i Vangsvingen, altså like ved Høyenhall. Hvis man tør å ta øynene fra veien (noe man absolutt ikke bør gjøre hvis man kommer fra Røyken sentrum og skal mot Grodalen eller Hallenskog), og ser opp til høyre, ligger et stort bolighus med et mindre uthus bak. Bolighuset ser ikke spennende ut, og de færreste kan vel tro at det er gammelt. Så veldig gammelt er det vel likevel ikke, men i alle fall eldre enn det ser ut.

Framnæs ble utskilt fra nordre Heggum i 1904, men ikke bebygd før ca. 20 år seinere. Hvorfor en så sentralt beliggende tomt, like ved veien (mens dette ennå var en velsignelse), høyt og fritt og med god utsikt, ble liggende ubenyttet i så mange år, vet vi ikke.

Første eier var Kristian E. Wang, eier av Vang 13/1, gården rett på den andre sida av veien. Han var eier, men altså ikke byggherre, og overlot Framnæs i 1923 til søstersønnen Emil Kristiansen (1895-1978). Han kom opprinnelig fra eiendommen Heggumhøiden (kalt Skomakerertoppen), og flyttet derfor ikke langt. En snarur ned Skomakerbakken og opp igjen, og så var han i barndomshjemmet. Emil var vokst opp i et håndverkerhjem. Faren Kristian Magnussen, som trolig kom fra Fossum, var skomakermester. Ved folketellingen i 1900 er det oppgitt at storebroren Arthur var skomakerlærling og søstera Magda sypikellærling. Emil må også ha hatt evner og anlegg for å lage saker og ting med sine egne hender. Han arbeidet nemlig som smed i mange år, først i Nordlismia ved Skryset, siden i Låssmia i Grodalen fram til han ble pensjonist. Sin yrkeskarriere startet han imidlertid som trikkefører i Oslo. Emil ble gift med Marianne Mathisen (1893-1966) fra Tjøme, de fikk 4 barn: Ella (født 1923), Reidar (født 1924), Borgny (født 1926) og Kåre (født 1930). Eiendommen var i denne familiens eie til 1986.

Bolighuset ble oppført i 1923-1924 av en lokal byggmester, som vi ikke vet navnet på. Bildet fra slutten av 1930-åra viser huset slik det så ut fram til 1956. Dette er en halvannetasjes bygning, i bindingsverk og kledd med stående pløyd panel, med vinduer med småruter og flat teglstein på taket. Her er en glassveranda med valmtak og utgang til taket fra et oppløft i 2.

Bolighuset på Framnæs sett fra riksveien i slutten av 1930-åra. Foto utlånt av Borgny Olsen

etasje. Huset har elementer fra jugendstilen og 1920-åras klassisisme. Sveitserstilen, som hadde vært den enerådende stilperioden i flere tiår, er over. Antakelig hadde bygningen fireroms- eller midtpipeplan, den vanligste planløsningen fra denne perioden. Som navnet sier var det fire rom i 1. etasje: gang med stue bak, ved siden av gangen kjøkken, med kammers bak.

Første ombygging skjedde i 1956, da huset ble utvidet i lengden og løftet til to fulle etasjer. Ved neste modernisering, i 1974, ble det bygd ny gang i to etasjer, og den gamle verandaen ble erstattet av en ny. Samtidig ble vinduene skiftet. I 1994 ble huset panelt på nytt og fikk et nytt lite tilbygg. Det har trolig vært to leiligheter helt siden huset ble bygd.

Alle eiendommer av denne størrelsen hadde uthus, oftest med vedskjul og hønsehus og do og kanskje et par små rom til. Slik var det også her. Uthuset står fortsatt. Riktig nok er det tilbygd et par ganger, med bl.a. garasje. Utdoen gikk nok ut av bruk da eiendommen ble tilknyttet det kommunale vannverket, og vannklosett ble installert i 1956.

Mange av Røykens eldre bygninger har gjennomgått store forandringer opp gjennom åra. Framnæs er et godt eksempel på det. Gamle bilder har stor betydning for å kunne oppleve litt av historien.

Opplysninger samlet inn av Jan Ølstad, etter samtale med Reidar Christiansen, Borgny Olsen, Anette Buttingsrud og Svein Auke.

JØRN JENSEN

Konsert i Hyggen

Et avisnotat fra 1944 kan fortelle:

Hyggen orkester under sin dirigent, kjøpmann G. Hole, gav søndag 22.ds. en meget godt besøkt konsert i Hyggen skole. Programmet bestod av kjente og kjære melodier av så vel norske som utenlandske komponister, og alt ble utført med en friskhet og presisjon som viste at Hyggenfolk kan være bekjent av sitt orkester.

Vi fikk bl. a. høre den evig unge «An der schönen blauen Donau» ; videre «Vals» og «Gavotte» av Christian Sinding, og Johan Halvorsen var representert med den sprudlende «Bourrée» av «Suite Ancienne», spilt med fart og temperament. Konserten sluttet med den feiende «Valdresmarsj» av Johan Hansen og Erik Sandells potpurri: «Från gamla glada tider». Men da var stemningen blitt så høy at orkesteret måtte ut med den heilnorske «Sørensens Vals» som ekstranummer.

Jeg skal ikke komme med noen faglig kritikk, men når man tenker på at orkesteret utelukkende består av amatører, har man all mulig grunn til å være stolt av dets prestasjoner. Og når det er kommet så langt vil jeg i første rekke gi prisen til lederen, hr. Hole, som ved sin musikalske dyktighet og store interesse har nådd slike resultater.

For oss Hyggenfolk var det en stor glede å høre orkesteret for første gang, og vi ser med stor forventning fram til neste konsert.

T.P.

Da jeg en vakker vårdag i april besøkte Finn og Ester Jensen i Hestehagan fikk jeg vite mer om orkesteret. Finn har spilt fiolin siden guttedagene, og tenker med glede tilbake på all den hygge og fellesskap musikken har gitt ham. Han nærmer seg nå 90 år, men drar ennå noen låter «til eget bruk», selv om fingrene etter hvert har blitt litt stive.

Orkestret holdt konserter på Høyenhall, i Setere, på Haugestad i Lier og på skolen i Hyggen, ofte sammen med Røyken mannskor.

Finn lånte meg velvillig bildet av orkesteret, der vi foruten dirigenten Gudmund Hole finner: ved klaveret Aslaug Nordby, med kontrabass Konrad Johansen, med cello Tor Jensen, med trompet Bjarne Bjørk, og med klarinett Walter Kjemperud. Fiolinistene er Henry Melby, Finn Jensen, Roy Kjemperud og Erling Borgen.

BJØRN FOSSNES

På skolevei

Året var 1944. Enda lå krigens mørke over Europa, og redslene var langt fra slutt for dem som mest fikk føle dens virkelighet.

For en snaut syv år gammel pjokk fra Bødalen, var den mindre påtrengende. Vi var oss svært bevisst at det var krig, vi visste at det var derfor vi ikke kunne få den luksus som vi ante tidligere tider hadde levet under.

Jeg mener å huske at det engang hadde eksistert bananer, og hvordan de smakte. Vi stod ved bensinstasjonen hos kjøpmann Vang og leste «Single Shell», «Double Shell» og «Tripple Shell» på oljeboksene, men hadde ellers inntrykk av at virksomheten her lå fullstendig nede. Vi kikket på reklameplakater på «Iskrembua» utenfor Ølstadbutikken, men stengt og lukket var det. Dette var noe som hadde vært en gang, og som vi nok håpet vi skulle få oppleve igjen. Noe som ikke gjorde tilværelsen særlig muntre, var blendingsgardinene som alltid måtte ruller ned når mørket senket seg høst og vinterkvelder. I dag lyser lille Bødalen som en småby i vinterkvelden, den gang var det svart som en «kølabinde».

Dog var det lysning i sikte. Jeg husker

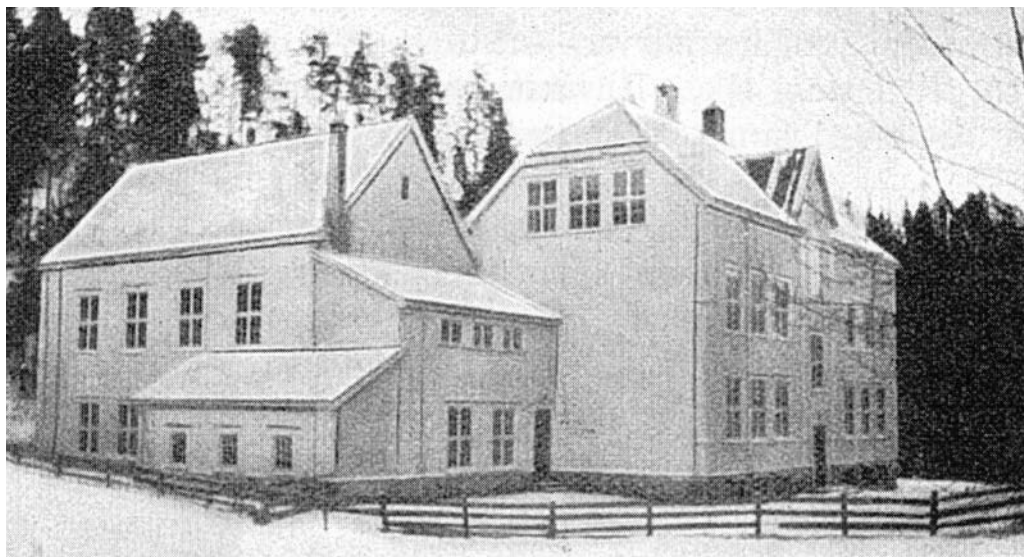
nyheten : «Italia har kapitulert» Det vakte glede hjemme. Selv jeg forstod at det var stort. I august var det skolestart. Forventningene var store og spenningen stor. Heldigvis visste jeg litt om hva jeg kunne vente meg. Storebror Bjørn hadde alt gjort unna fire skoleår, dessuten hadde mine lekekamerater Elsie og Richard alt prøvet skolen henholdsvis to og et år. Jo, jeg var godt orientert, men allikevel—, det var ikke godt å si hvordan klassekameratene var. Den eneste jeg kjente særlig var Karin, som nær nabo og lekekamerat.

Helt ærlig: Jeg husker ikke første skoledagen. Det bør en vel egentlig? Men jeg husker et sølvgrått hår, og et mildt, men samtidig bestemt ansikt: Frøken Engelbrektsen. Hun ble vår daglige veileder til kunnskapens rikdommer gjennom fire år. Jeg tror også jeg husker alle mine klassekamerater det første året: Kåre, Frank, Finn, Hans, Leif, Ernst, Knut, Terje, Fritz, Gerd, Karin, Inger, Inger, Frøydis, Bjørg, Annie, Grethe, Liv.

Skolevei—. Ja den var ganske lang, ca 3 km. og vi gikk den alltid, bortsett fra når det var vinter og sparkføre.

Lærer Johs Strømme med de fleste elever nevnt i teksten

Slemmestad skole slik den sto ferdig i 1917.

Det var det imidlertid ganske ofte, for vintrene var annerledes før drivhuseffekten satte inn. Dessuten var biltrafikken ubetydelig i forhold til dagens trafikk, og salting var selvsagt ukjent begrep i de tider. Bare utidig sandstrøing kunne legge hindringer i veien. Ellers gikk vi som sagt, ofte flere i følge. Bergliveien heter den smale bakkete kilometerlange veien langs nordsiden an Bødalen i dag. Den gang hadde den ikke noe navn, den var liksom bare vår vei. Vi kjente hvert hus og hvert eneste menneske selvsagt, ja hver detalj langs veien. Andre vi stiftet bekjentskap med var «bikkjene». Jeg likte ikke hunder! De digre svarte newfoundlenderne fikk enda gå an. De var som regel ganske rolige. Verre var harehunden hos S, for ikke å snakke om den illsinte terrieren hos N, nederst i Nybygget. Den hatet skoleunger! Sikkert ikke uten grunn, men jeg synes jeg ble urettmessig angrepet.

Vintermorgen. Skolestart kl 0830. Den kraftige klokka i gangen synger ut over skolegården. Ingen elektronikk der i gården, den er helt manuell. Oppstilling to og to i rekker. Hver klasse har sin faste plass foran døren. Klassen til skolebestyrer Ola Sveen nærmest døra. Først skal det være ro i rekkene, så gis det klarsignal: Værsågod! Inne i gangen finner hver sin knagg til yttertøyet, men «stivtæla» beksømtøvler beholdes på.

Så langt det er plass legger vi snøvåte ullvotter over radiatorene. De varmes opp av

vann fra fyren til vaktmester Alf Kjos, og dermed brannsikre nok. De første skoleåra hendte det vinterstid at det skortet på ved til fyrkjelen. Da ble det innført «brenselserie» som kanskje varte en uke eller to. Selvsagt en kjærkommen avveksling for oss. På hylla står den store mørke tranflaska. Kjoleskap er selvsagt ukjent luksus i vår verden. Flaska skal alle ha sin skje av i løpet av dagen, det hører med til skolens helseprogram i en krigstid med ikke alt for varierende kost. Noen grøsset bare ved tanken, men jeg tror de fleste tok tran uten å kny, selv om den ikke var særlig delikat.

Et annet tiltak i samme retning var «svenskesuppa», havresuppe eller grønnsaksuppe som en gave til norske skolebarn. Sikkert et utmerket tiltak. Bare en skam å tenke på at jeg , og kanskje flere med meg, ikke forsto å sette tilstrekkelig pris på delikatessene. Spesielt havresuppa satte seg mer eller mindre på tvers i halsen. Så rart det enn kan høres.

Vel kommet inn i klasserommet skal det synges til oppstart, om morgenen som regel en salme. Ellers ble alle timer innledet med sang. Frk. Engelbrektsen hadde sin spesialsang når innmarsjen ikke hadde vært perfekt: «Når klokken klang, så fort vi sprang -».

Jeg antar at vi alle har en fornemmelse av, og på en måte kan gjenoppleve atmosfæren i skoleværelset. Den endret seg nok med årene, men fulgte allikevel med oss på en måte.

Vi husker trepultene, bygget som en enhet,

blekkhusene og pennene. Dessverre var jeg storforbruker av blyanter og penneskaft. Det skyldtes ikke spesiell iver i skrivekunsten, nei jeg slet dem ut fra gale siden. Tyggingen skyldtes heller ikke mangel på annen føde, selv om kosten under krigstiden ikke var den feteste. I dag ville den vel bli kaldt en smule nevrotisk.

Høydepunkter fantes selvfølgelig gjennom årets gang. Juleforberedelsene når tavla ble dekorert med fargekritt, og timer ble avsatt til produksjon av juletrepynt, var avgjort en av disse høydepunkter. Likeledes skoleårets avslutning med sommerferie for døren, selv om karakterboka avslørte årets mer eller mindre lykkelige resultat. Så hadde vi de små markeringene, som når en hadde fødselsdag. «Hurra for deg som fyller ditt år!» ble avsungen, hvorpå den lykkelige jubilant skulle få ønske seg noe til neste time. Forslagene fra klassen haglet: «Så ball!» «Nei, lese eventyr!» Bursdagsbarnet og værforholdene avgjorde.

Skolegården var tumleplassen i et hvert frikvarter, uansett vær og temperatur. Riktignok fantes et leskur til ly for værste regnværet, men det lunte ikke særlig i 20 kuldegrader. Lærerne var også for det meste ute i frikvarterene den gangen. Jeg kan enda se dem for meg 2, 3 eller 4 i sammen side ved side opp og ned skolegården, mens matpakka ble fortært. Skarpe øyne holdt kontroll med alt som skjedde. De kjente sine pappenheimere, de kjente triksene og smutthullene. Selv om lite ble oversett, forgikk det nok den gang som nå mobbing blant elevene, til tider ganske ondsinnet sådan.

Før vårt første skoleår var til ende, ringte fredsklokkene. Vi forstod at dette var det største vi hittil hadde opplevet. Stemningen var til å ta og føle på. Flyene som av og til strøk lavt over dalen, var vennligsinnede og velkomne. Radioapparater, som enten lydlig var innlevert til oppbevaring, eller gjemt unna på de mest finurlige måter, ble hentet fram. De forhatte blandingsgardinene ble revet ned og brent. Ting som før ikke var tillatt, var plutselig applaudert. Jo det var en fornyelsens tid. Men en ting fikk vi leve med enda i mange år: Rasjoneringskortene. De som det måtte klippes «merker» av for hvert kjøp av matvarer og andre forbruksartikler. De forsvant bare litt etter litt ettersom årene gikk.

Fra 4 skoleår fikk vi opplæring i nye fag og ferdigheter. Gymnastikk og sløyd for guttene, gymnastikk, håndarbeid og skolekjøkken for jentene.

Hittil hadde gymnastikkøvelsene bestått av «Armer oppad strekk, knær bøye» og «De fløy, de fløy de fugler små» ved pulterekka. Nå skulle vi innta gymsalen, og det ble andre boller! Lærer Johs. Strømme gikk så langt at han selv kastet jakka når han demonstrerte øvelsene. Dessuten sang han mens vi jogget rundt i salen. Favorittnumrene var «Så går vi rundt om en enebær busk-busk, riktig en rusk-rusk» og «Anne Malene ser du mannane du» til melodi fra «Gammel jegermarsj». Jo det var stil og fres over gymtimene.

Tilgangen til privat gymnastikkutstyr var svært begrenset. Men en samling shorts og tøysko stod til disposisjon etter behov og ønsker. Undres om de noen gang ble vasket? Jentene hadde mer orden og system på disse sakene. Dusj var noe vi bare kjente til fra badeanstalten hos Ester i Vaterland, så i skolesammenheng var det ikke særlig aktuelt.

Sløydtime hadde også sine sider. Materialutvalget var ikke det beste, og læreren ikke bestandig like opplagt, men en del spekefjeler og småhyller så tross alt dagens lys.

Hva jentene syslet med så vi lite til før eksamensdagene da de hadde utstilling av sine kunstverk fra håndarbeidstimene. Frk Bjerkehoel som underviste dem i praktiske ferdigheter strevde nok med å skaffe råvarer til kjøkkenet, og det er blitt sagt at hun støttet opp med egne midler når hun syntes kosten ble for tynn.

Vårt forhold til lærerne varierte mye fra lærer til lærer og fra elev til elev. Vi opplevet oss ikke bestandig rettferdig behandlet. Selv var jeg ikke særlig god til å skrive stil. Det ble mest i sjangeren: «Så gjorde vi det, og så gjorde vi hint. Til slutt var vi alle enige om at det hadde vært en fin dag». En gang fikk jeg en god ide, og skrev faktisk en ganske spennende historie jeg selv hadde fantasert fram. Resultatet var katastrofalt: Dette var noe jeg måtte ha skrevet av fra et eller annet sted. Jeg var på gråten. Underlig å tenke på at en ikke torde protestere høylydt, men fant seg i det uungåelige. Mobbing ovenifra var dessverre heller ikke helt ukjent. Jeg husker det ble lest opp en stil fra en av de svakeste i klassen med tydelig betoning av alle skrivefeil og lyter. Det var hjerterått! Økenavn hente det også ble benyttet fra lærersiden, selv om de ikke akkurat var ondsinnede. Bodde noen litt avsides, kunne han fort benevnes som «Mannen fra skogene».

Framhaldsskolen eller «åttende klasse» som

de også ble kalt, hadde en lærer med temperament utenom det vanlige. Han var forresten også vår engelsklærer de to siste årene, så vi lærte noen av hans sider å kjenne. En gang hadde jeg vært litt løsmunnet i en kommentar i frikvarteret. Han oppfattet det som en større forbrytelse, og med et ansiktsuttrykk som ikke lovet det beste, leide han meg direkte bort til klasseforstander, med oppfordring til passende avstraffelse. Jeg har en mistanke om at de to ikke var de beste venner. Klasseforstanderen sendte meg riktignok inn for resten av frikvarteret, men jeg ante et glimt i øyet hans, og hørte ikke mer til saken.

Men tilbake til de lysere sider. Det ble dannet sangkor! Johs. Strømme hadde sans for vakre toner. Vi guttene ble plassert bakerst og skulle synges 3 stemmer på «Deilig er jorden». Jeg fikk skikkelig inn den førte linjen, og den sitter ennå, men resten ble vel mest mumling. Godt at jentene var flinkere enn oss.

Timene ute var også populære. Favoritten var slåball. Nederste del av skoleplassen egnet seg ypperlig til den aktiviteten. Ferdighetene varierte mye. Utepartiet voktet seg vel når Leif skulle slå. Han var ubestridt klassens sterkeste, og slo noen skikkelige sugere i hodehøyde. Ingen forsøkte å ta dem.

Skipsredere var vi også. I alle fall nesten. Skolen vår adopterte et skip fra Wilh. Wilhelmssens rederi «M/S Tatra». Båten gikk i utenriks fart og vi holdt kontakt med menneskapet om bord. Det ble skrevet brev, med hilsener og tegninger. I retur kan jeg spesielt huske en kokosnøtt som dukket opp på skolen. En stor begivenhet var det da de to eldste klassene høsten 1949 fikk besøke skipet ved kai i Oslo. Fylldig reportasje med flere bilder kom i bladet «Våre barn» julen 1949.

Et avbrekk, som riktignok fikk mer blandet mottagelse var potetferien. Bønder over hele bygda meldte sitt behov for arbeidshjelp i forbindelse med potetopptaking. Selv om potetene ble kastet opp av jorda av maskin, trukket av hest eller av og til traktor, måtte hver enkelt potet håndplukkes i bøtter og tømmes over i sekker. Arbeidet kunne være tungt nok, men fortjenesten var betydelig. Kr. 5,- pr dag + kosten var det vanlige. Forresten hadde vi så visst ikke vondt av det.

Vi som hadde ambisjoner om å lære litt mer, gikk ikke framhaldsskolen, men fortsatte på realskolen som den gang ble drevet i «gammel-skolen» nede ved «Roret.» Johs. Strømme var litt stolt av de som gikk videre.

Han var bibliotekar ved siden av læreryrket. Og når en av oss fra realskolen stakk innom dette etablissementet, slo han en spøk med sitt karakteristiske vestlandsmål: «Nå, hvordan går det på universitetet?» Men det er en annen historie.

KJELL FOSSNES

Status:

Medlemstallet

har nå passert 650 !!

Kornmagasinet.

I løpet av året har vårt populære lokale fått en skikkelig ansiktsløfting. Kjøkkenet er rustet opp med nye fronter og dører, en del ny innredning og nye benkeplater er anskaffet.

En mylder av elever og lærere fra snekkerlinja på Røyken Videregående skole gjorde på forsommeren kort prosess med taket på Kornmagasinet. Gamle og råtne bord ble skiftet ut, taket lektet om og den gamle steinen kom på plass igjen. Flott utført jobb! En lenge tyngende byrde er tatt av styrets skuldre. Fra Arne Bø fikk vi materialer for en svært gunstig pris.

Når så styret på en befaring fant årsaken til den dårlige lukten som i tider har siget frem under bygningen, så må vi si oss meget godt fornøyd med forbedringene. Tett ventil i kloakklutningen ble åpnet, og lufting ut over taket løste problemet.

Utleie av lokalet går fortsatt meget bra.

Hernestangen

Leder av driftsstyret for Hernestangen forteller at det er dagens driftsform ikke er tilfredsstillende. Det har vært så godt som umulig å få andre en noen ganske få av Historielagets medlemmer til å utføre dugnadsarbeider. Representanter for kommunen, herunder rådmann og ordfører, samt en rekke andre er sammenkalt til møte i oktober for eventuelt å komme fram til en annen driftsform.

Prestegårdslåven

Saken er tydeligvis lagt stille og rolig på is fra OVF.

Gravhauger ved Askestad

Styret har i tankene å rydde rundt en gravhaug som ligger kloss inntil veien mellom Biten og Askestad. Du får helt sikker lov til å delta, om du tar kontakt med formannen.

RED

Fabrikken ved Åroselva

Et liten stykke før du nordfra kommer inn til Åros sentrum, ligger noen gammel fabrikkbygninger nede ved elva.

Det er ikke få virksomheter som har hatt sitt tilhold i disse bygningene i årenes løp. Mange mennesker med de forskjellige yrker har hatt sin arbeidsplass her.

Røken Klædesfabrikk

Det hele begynte med at eier av gamle Åros, Kristian Åros i 1898 solgte en liten foss med tilhørende grunn til fabrikk-eier A.J. Hillestad og disponent A. Nilson. Disse herre anla her Røken Klædesfabrikk. Det ble bygget en dam, og med en fallhøyde på ca. 7 meter, fikk man tilstrekkelig vannkraft til drift av fabrikk. Det ble installert 2 turbiner som gav 100 hk, og ved liten vannføring i elva, kunne man supplere med damp.

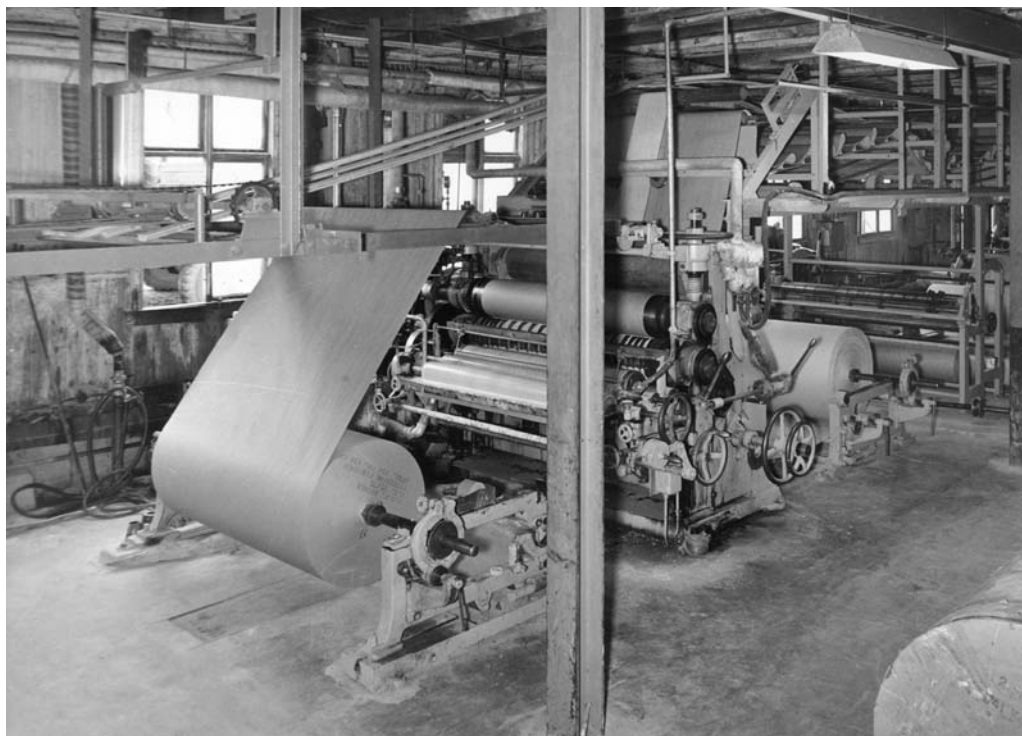
Fabrikken hadde til tider 1500 spindler og 30 veststoler i drift. Det fantes også eget farveri og appretur. Rundt 1930 beskjeftiget bedriften ca. 50 ansatte. Arbeiderveret var nok ikke særlig påaktet den gangen. Kjell Hansen

forteller at deres tante Helga jobbet der som 14 åring. Fabrikkens drift ble hele tiden ledet av disponent A.Ohlson som i 1913 også ble eier. Kjell kan fortelle at også disponenten ristet betenkt på hode da han ble klar over Helgas alder.

Da fabrikk ble nedlagt i 1930, fikk mange av de ansatte jobb på Heggedal.

Åros Keramikkfabrikk

I 1936 sto Osломannen Bodvar Amb som eier av lokalene. Herrene Sørnum fra Oslo og Jahr fra Sandnes startet dette året opp Åros Keramikkfabrikk på stedet. Som disponent ble ansatt Astrup fra Oslo, mens fondsmegler Ragnar Hoff ble direktør. Det var folk fra keramikkmiljøet i Sandnes ved Stavanger som var drivkraften og kunnskapen ved oppstarten. Gravert og Gann keramikk er kjent fra den tiden. Men også lokale krefter ble benyttet i stor grad. Flere fra familien Follestad var ansatt ved fabrikk, og spesielt er Knut Follestad nevnt som en meget dyktig dekoratør.

Keramikkprodukter fra Åros ble sendt landet rundt, og også en del gikk til eksport. Den hadde ry på seg for å være meget solid og med en fin glasur. Dekorasjonen ble til i det såkalte «Jomfruburet», der to unge damer til stadighet var beskjeftiget.

Trolig har ledelsen av fabrikken ikke vært den beste, og i 1950 gikk bedriften konkurs. Det sies at kassabeholdningen ved konkursens åpning var kr. 0,64. Flere av de ansatte startet i ettertid opp for seg selv.

Oslo Bølgepappfabrikk

Oslo Bølgepapp-fabrikk B. J. Øien ble etablert i juni 1929. Grunnleggeren B. J. Øien som drev papirengros handel, startet opp med en brukt såkalt ensidig bølgepappmaskin for produksjon av bølgepapp-ruller for innpakkingsformål, herunder flaskehyser.

Under krigen ble det kjøpt en eldre fabrikkbygning på Åros i Røyken kommune, hvor man flyttet inn like etter krigens slutt. (1947) Lokalene var de samme som tidligere ble benyttet av Røken Klædesfabrikk. Lokalene i den gamle trebygningen i Pilestredet ble innredet til kontor og lager.

Fabrikken i Åros ble gradvis bygget opp til en komplett bølgepappfabrikk, hovedsakelig på basis av brukt tysk maskineri, dels fra andre norske bedrifter i bransjen og dels via den norske maskinagent Oskar Skottvedt. Økonomien var hele tiden anstrengt. Etter fabrikkfører B. J. Øiens bortgang i 1952 måtte arvingene se seg om etter andre interessenter for å unngå full avvikling.

Fabrikken i Åros fikk en positiv utvikling ved anskaffelse av nytt tidsmessig maskineri og utvidede lokaler. En nyetablert salgsorganisasjon fikk et bredere produktspekter å arbeide med som ga bedriften et løft i markedet, noe som skulle vise seg å være av helt avgjørende betydning for den videre vekst. Produksjonen gikk opp fra ca 1.000 tonn i 1953 til 3.000 tonn i 1958 med en fordobling av markedsandelen fra 6 til 12%.

I 1961 gikk fabrikken meget godt, hadde fordoblet produksjonen i løpet av de tre siste årene, og beskjeftiget på den tid ca. 100 ansatte. Virksomheten hadde derfor selvfølgelig stor betydning for arbeidslivet i Åros.

I 1962 ble imidlertid, til dyp beklagelse i Åros og Røyken; produksjonen flyttet til større lokaler på Hønefoss, og ca 1/3 av arbeidsstokken flyttet med.

Mannen ved maskinen skal være Ottar Andersen

Barnevognfabrikken

Ruth Hansen kan fortelle at det i ca. 1930 ble startet en barnevognfabrikk på stedet. Hun ble i 1936 ansatt av mann ved navn Åslestad for å pakke barnevogner.

Kappfabrikk

Ruth Hansen kan også fortelle at det i en kort periode før krigen også ble produsert regnfrakker i en del av lokalene.

Trevarefabrikk

Kjell Hansen forteller at han under krigen jobbet på en trevarefabrikk i hovedlokalene. Keramikkfabrikken holdt da til i lokalene på baksiden, mens **Skinn og Pelsfabrikken** drev på i 2. etasje i hovedbygningen. Trevarefabrikken ble nedlagt da Bølgepappen flyttet inn.

Per Dahl A/S

Fabrikken som produserte tøfler flyttet i 1963 fra Oslo til Røyken. Det ble først drevet produksjon i en bygning i Follestadkroken, før de i 1970 overtok lokalene etter Bølgepappen.

Bedriften ble etter hvert tatt over av sønnen Andreas Dahl. Det ble også produsert bunner til trebunner og senere også selskinnsstøvler etc.

Karosserifabrikken

Kjell Hansen forteller at det kom chassier av lastebiler, kjørt av karer som satt på kasser. Her ble det bygget trekarosserier på disse.

Norske Plastkarosserier

Alf Østenengen startet omkring 1971 med fabrikasjon av glassfiberplater (Sandwichplater) for leveranse til andre produsenter av plastskap. Virksomheten, som senere ble utvidet til fabrikasjon av skap for lastevogner, beskjeftiget ca. 10 mann. Omkring 1977 flyttet bedriften ut av Røyken, og drives i dag i Sigdal av sønnen, Runar Østenengen.

I dag:

Lokalene eies av Industribygg A/S, Erik Dahl, som leier ut til bl. a.

Global Biloppretting
Industrilakkering

BJØRN FOSSNES

Julekaktus anno 1920?

Den helt riktige fødselsdato på denne flotte planten kan ingen helt garantere. Noe er i hvert fall sikkert: Den er enormt stor og flott, til tider nesten 1,5m i diameter, den blomstrer til stadighet og den sto i huset som Knut og Lisbeth Høybråten kjøpte av lensmann Gårder i 1970 ???. Familien som flyttet ut syntes den var for stor til å fraktes med til ny bolig, og fortalte at planten den gang var hele 50 år gammel. På sommeren får den seg en tur ut på terrassen.

Noen bedre ?

RED.

Mixtum Compositum

Det var en dag under krigen, sannsynligvis i 1944, at noen av oss gutta fra Bødalen hadde tatt turen til Slemmestad. I Folkets Hus kinolokalet var det en eller annen underholdning på gang. Jeg husker ikke så mye av det vi fikk se og høre den kvelden, men en ting brente seg fast i guttesinnet: På senen sto Bjørge Lillelien, den gang bedre kjent i vårt distrikt som «Tuten». Med ett ben på en stol, og med gitaren hengende om halsen, sang han med sin karakteristiske entusiasme en vise om de forholdene vi levde under i de dagene. Siste verset sitter den dag i dag som støpt.

Noen tyske soldater i salen klappet begeistret. Mon tro hva de fikk med seg av teksten?

Men var dette ei revyviser? Kanskje et Einar Rose produkt? Hvor skulle jeg finne resten av denne sangen? Svaret lå i grunnen snublende nær: Kjell Hauger naturligvis! Kjell hørte tålmodig på min tvilsomme fremføring av mitt favorittvers. Han så på meg noen sekunder, pekte på skallen og sa: «Den har jeg ja, her oppe! Gi meg et par dager så får du den på papir.» Han kunne fortelle at visa ikke kom den veien som jeg hadde forventet, men var frembrakt av en lærer på Slemmestad middelskole. Nå var det Roger Hansen som kom til hjelp. Læreren het Jacobsen, og var gift med Gerd Wenche, datter av C. B. Svendsen på Avjordet i Slemmestad, kunne Roger fortelle.

Nå var jeg ikke sen om å ringe min kjemilærer på realskolen, Bjørnhild Voll, da jeg visste at hun var søster av Gerd. Av henne fikk jeg vite at forfatteren het Einar Jacobsen, men at han dessverre var død. På denne måten kom jeg i kontakt med, og hadde en hyggelig telefonsamtale med Gerd Wenche Jacobsen. Fra min barndom kan jeg huske at hun tok i mot elever i pianospill, og Gerd kunne fortelle at hun fremdeles har elever. Hun kunne også fortelle at hennes mann, Einar Jacobsen, var svært musikalsk, og at han hadde skrevet både tekst og melodi til flere sanger.

Jeg takker Gerd for tillatelsen til å gjengi den omtalte visen «Mixtum Compositum» i Bygdemagasinet.

Etter å ha lest min «renskrift», innså Kjell at det nok kan mangle et par linjer, men her trer Solveig Ingebretsen støttende til, slik at visa som gjengitt her trolig er noenlunde komplett.

Hun husker at visa også ble fremført på en revy på Slemmestad realskole i 1944 av Bjørge Lillelien, Ivar Gjeldstad og Kristian Bauer.

PS: Så lovet jeg Bjørnhild Voll, den gang Svendsen, å hilse til alle henne tidligere elever på Slemmestad realskole og til andre kjente i Røyken.

BJØRN FOSSNES

Mixtum Compositum

1)
Festen går livlig i «hålen»,
glassene skjenker vi i.
Hurtig så tømmer vi skålen
skål – skål – skål – skål .
Den går fra issen til sålen,
den kan varme oss gi.
Denne drikk er, no' for enhver.
Cocktail eksperter især
Bam bam bam

ref:
To dråper seksognitti
fire deler Au-de vie,
to drammer Aquavit
tre perler dynamitt
Cherry, cobber, gin og dobber.
Hele stasen ristes flittig,
så slipper vi et blåbær i.
Ypperlig fin kulør,
god smak og bra odør,
den kan skape fest og humør.
For hver en tår, mersmak du får,
hverdagens sorger forgår.
Drikk du tett, svinner dit vett,
du prater litt i snikk snakk
så beina flyr i sikk sakk.
Det er vår nye lekke cocktail
som skaper storm på livets hav,
med virvelvind i bram- og forseil
Mixtum Compositum

2)
Rettskrivningsnemnda er ferdig.
Skriftspråket har de gjort om.
Det var jo meget elskverdig,
hm – hm – hm.
Man har arbeidet iherdig,

og når så forslaget kom,
skjønte jo vi – det måtte bli,
reneste Norsk rapsodi,
tam, tam, tam

ref:

Noen ord fra Nordagutu,
blanda opp med Sokna maul,
ho kjønn av deg og meg.
Raut i fra dølakveg, knakk i knokka,
brakk i brokka.
Diarè skal hete sjutu,
solo-sang aleinegaul.
Her har de ren og pur, heimlaga Norsk kultur,
fra Norsk nasjonale apebur.
skatter oss flår, halvparten går
til rettskrivningsnemnda hvert år,
også til sist, da får vi visst,
Kina språk fra Kanton,
så lær deg Esperanto'n.
Kom og snakk om språkets renhet,
kom og snakk om stil og svong.
Dette kaller vi med penhet:
Mixtum Compositum

3)

Vi lever på surrogater,
det er jo slagordet nå.
Se på de bugnende fater.
Kra - kra - kra – kra.
Magen den blir som et krater,
med eksplosjoner en-gros.
Ta deg en titt, på bordet ditt,
så får du god appetitt
bom – bom – bom

ref:

Åtte hekto furunåler, to tabletter sakkarin,
en liter meitemark, nedlagt i salmiakk,
svineblære, hestepære.
To par gamle beksømsåler,
en halestump av en kanin.
Saltes og pepres godt,
alt sammen slukes rått.
Det er saker for en sulten skrott.
Mellom hver skje, du svelger ned,
må du ditt fadervår be'
og visst du har, likkista klar,
til å ha din kropp i,
så bare sleng deg oppi.
Du har ikke mer å kreve,
du kan være glad du har,
noe så vidt du kan leve...
Mixtum Compositum

Hørt på bygda

En kjent original på Slemmestad hadde raske kommentarer på de fleste spørsmål. Vi husker jo hans svar til den nye direktøren på fabrikken som lurte på hvor mange som jobba på tråkka.

I den forbindelse fikk han også et spørsmål om hvordan fabrikken gikk, så'n helt generelt.... «Ja, den går vel nesten som et durspell!», var hans lakoniske svar. «Dirken» titta undrende på fyren. «Nå, hva legger du så idet? «Ja, du veit, her er det nå mest baser...»

Synd me'n Ola, han døde så alt for fort. «Vel», sa'n Kal, «den veien skal vi jo alle en dag.... viss vi lever og har helsa...»

Skal du drive med høner så det lønner seg, så taper du på det....

En meget omtalt kar på Slemmestad ble utsatt for en del mobbing da den tredje kona dro sin vei. «Du må holde orden på kjerringa di, gett !» gliste en arbeidskamerat. Karen kikket lenge på fleiperen før han omsider kom med følgende uttalelse: «Har du noen gang prøvd å raka lau i nordavind?»

Om fotobokser

Noen faller for fristelsen til å skjære ned en forhatt fotoboks, dersom den innretningen har vært så frekk å forevige bil og sjåfør. Dersom du skulle falle for den samme fristelsen har vi en advarsel til deg: Ikke oppbevar den på soveværelset ! Du vet, den tar bilder *når det går for fort...*

Oldtidsmarsjen 2003

gikk av stabelen søndag 7. september. Til tross for at regnet i perioder falt i strie strømmer, var det ingen sure miner å se blant de 60 som deltok på den tradisjonelle turen mellom de to fjordene.

Hos Kjølen på Mellom-Bø fant man som alltid Frøydis med sin gedigne bryggepanne full av dampende suppe, og med en kurv hjemmebakte rundstykker. Det vanket som vanlig mye skryt for suppa, og praten gikk livlig, i ly for regnet under «party-teltet» eller i Kjølens garasjer.

Vi noterte også at Terje Martinsen og Harald Tveten gikk marsjen for 10. gang.

Naturstikonkurransen hadde også i år 12 spørsmål. Ca 40 av deltakerne leverte inn sine svar, noen ga nok opp på grunn av regnet (enkelte svært våte kort). Spørsmålene var kanskje litt vanskeligere i år enn i fjor, så ingen fikk fullt hus denne gang.

Det var beregnet premiering til de tre beste, og Ole Sønju hadde laget en flott bolle med teksten «Oldtidsmarsjen 2003 Natursti» som skulle tilfalle den beste.

Resultatlise:

1.	Helene Mushom	9 rette
2.	Eva M. Leinaas	8 rette
	Terje Martinsen	8 rette
	Torleif Remme	8 rette
	Berit Svens	8 rette
	disse fem ble premiert.	
6.	Dag Holth	7 rette
	Knut Jenssen	7 rette
	Berit S. Johansen	7 rette
	Tor Ivar Mushom	7 rette
	Aud Villanger	7 rette
11.	Jorun Berg	6 rette
	Birgitta Jenssen	6 rette
	Wivi-Ann S. Kjos	6 rette
	Eirik Kvalheim	6 rette
	Trond Myrvang	6 rette
	Magne Nilsen	6 rette
	Philip Wasmuth	6 rette
	Marit Aas	6 rette
	NN (navnløs)	6 rette

Deretter fulgte de øvrige i rekke og rad fra 5 rette og ned til 1 rett.

Gratulerer til vinneren, de premierte og til alle som deltok.

Oppgavene i naturstien:

Vi har denne gang valgt ikke å gi de rette svarene, så nå kan hver og en av medlemmene teste seg selv.

Spørsmål 1: Når antar man at Røyken kirke er bygget ?

1: 1138 x: 1229 2: 1345

Spørsmål 2: Jernbanen fra Christiania til Drammen via Røyken ble åpnet i 1872, når ble Hallensskog stoppested ?

1: 1933 x: 1923 2: 1913

Spørsmål 3: Hvor mange innbyggere var det i Røyken kommune i 1972 ?

1: ca. 11 000 x: ca. 14 000 2: ca. 12 500

Spørsmål 4: Når flyttet man fra Kirkebygda skole til Midtbygda skole ?

1: 1950 x: 1960 2: 1955

Spørsmål 5: Dagens DnB i Røyken sentrum het opprinnelig Røkens Bank, når ble den startet ?

1: 1902 x: 1877 2: 1857

Spørsmål 6: I 1905 ble det holdt folkeavstemning om Norge skulle bli et selvstendig land, i Røyken stemte 693.

Hvor mange stemte «NEI» ?

1 : 0 x : 36 2 : 62

Spørsmål 7: Alen var en gammel måleenhet (en alen lang), Hvor lang var en alen ?

1 : 48,6 cm x : 96,4cm 2 : 62,7 cm

Spørsmål 8: Hvor mange kvinner har vært valgt til ordfører i Røyken ?

1 : 0 x : 1 2 : 2

Spørsmål 9: Når ble Røyken Historielag stiftet?

1 : 1975 x : 1959 2 : 1966

Spørsmål 10: Slemmestad kirke er kommunens nyeste, når ble den ferdig ?

1 : 1915 x : 1935 2 : 1925

Spørsmål 11: Røyken var en av de første kommuner i Buskerud som fikk godkjent sitt kommunevåpen, når ble det godkjent ?

1 : 1967 x : 1978 2 : 1956

Spørsmål 12: I Røyken kommune var det 3 meierier i 1925: Hotvedt meieri, Røyken meieri og Spikkestad meieri. Hvilke av disse ble opprettet sist (1899) ?

1 : Røyken x : Hotvedt 2 : Spikkestad

For 100 år siden

Klippet fra DT & BB:

Lørdagsutgaven 12. juli 2003:

Fra Røken

Fra Hyggen i Røken skrives dette til os: Med Laxefisket gaar det skralt – mange Fiskere, men ingen Lax – saa folkene er temmelig mistroetige. Det er lenge siden, Drivgarnfisket har givet saa lidet af sig paa denne Tid af Aaret.

Tirsdagsutgaven 15. juli 2003:

Fra Røken juli 1903

Blant de mange viltsomme Existenser, der om Vaaren forlader Byerne for at begive sig du paa Landet, var der ivaar en Vestlending, der

forsøgte sig som Doktor. Med en gammel forslidt Maskine elektrifiserede han Folk for at finde Syngdomme, og alle han kom i Berøring med, led af farlige Sygdomme. Han kunde kurere dem alle ved Hjelp av en Ring som hos «Doktoren» kostede 5 à 6 Kroner; i Butikker kostede den 50 øre. Paa enkelte Steder her i Røken opnaaede Humbugmakeren virkelig saadan Pris.

For 75 år siden

Mandagsutgaven 16. juni 2003:

Fra Røyken juni 1928

Flere steder i distriktet er det meldt om sterk frost i natt. Markene var til dels hvitrimet i morges og mye av potetgresset er frosset. Kulda har gått så langt ned som til Røyken, der gresset på tidligpotetene er blitt brunt i toppen.

For 50 år siden

Tirsdagsutgaven 15. juli 2003:

Fra Røyken juli 1953

Den 19. juli blir en merkedag for Slemmestad og befolkningen der ute. Stedet har fått landets flotteste idrettspark, og den skal da offisielt innvies. Området som er på 50–60 mål like ved Slemmestad skole, er blitt litt av et eldorado. Til nå har anlegget kostet kr. 270.000. Hele befolkningen har støttet opp om dugnadsarbeidet. A/S Christiania Portland Cementfabrik har gitt tomten og bestyrerboligen, samt kr. 182.500 i kontanter.

For 25 år siden

Mandagsutgaven 16. juni 2003

Fra Røyken juni 1978

Peder Kirkerud, Slemmestad, er overrakt statuetten «Gutten i Røyken». Det er Røyken Rotary som har innstiftet hedersbevisningen, og Kirkerud fikk den for sin innsats innen speiderbevegelsen. I 33 år har han vært leder for KFUM-gruppen i Slemmestad.

RED.

Åros kirke 100 år

På slutten av 1800 – tallet ble det ivret for et bedehus i Åros. I Røykenboka kan vi lese følgende: Åros Kvinneforening holdt i flere år basarer til finansiering. Tomten ble stilt til rådighet av Fredrik Flater på Lille Åros, og i 1902 ble grunnmuren lagt. Det ble imidlertid avgjort i samråd med sogneprest Tandberg å bygge et kapell og det kom snart fart i saken. Midler ble samlet inn også fra andre kretser i bygda og byggingen ble påbegynt vinteren 1903. Orgel og kirkeklokke ble skjenket av bygdefolk og i juli 1903 kunne kapellet innvies.

Sogneprest Tandberg har notert følgende i kallsboken: «Ved kongl. Res. av 8. juli 1903 tillades det at indvie det nyopførte Åros Kapell. Indvielsen utførtes i biskopens forfald av provst Aars samt 9 prester.»

I 1909 var kapellet betalt. Foruten muren ble den totale kostnad kr. 11.000.-. Senere har Åros Kapell hatt en jevn utvikling. Bygningen som opprinnelig er laftet ble isolert og kledd utvendig, men de vakre tømmerveggene har bestått innvendig.

I jubileumsåret vil Kirken markere begivenheten i juni med et kirkespill på plenen bak kirken. «Maria og de tre skrinene», fremført av teatergruppen «Årringen» (med lokale aktører) og sangkoret «Choriaaros». Kirkespillet er bygget på bibelsk betraktning og legende fra middelalder.

Det ble avholdt en festgudstjeneste søndag 24. august, og fredag 19. desember blir det Julekonsert i kirken.

Under jubileumslunsjen på Åros Samfunnshus etter festgudstjenesten overleverte Mette Lund Stake og Yvonne Boye, som er dagens eiere av Lille Åros, skjøte for tomten til menigheten. Etter 100 år står endelig Åros kirke på egen grunn.

KARI SLETNER

Markvandring på Håøya

søndag 31. august 2003

De fleste i Røyken har et «forhold» til Håøya, til tross for at øya ligger i Frogn kommune og eies av Oslo kommune og staten.

Er man på høye punkter i vår kommune, så kan man ikke unngå å se denne øya i fjorden. Er man på fjorden i båt, så er Håøya lett å kjenne igjen. Historielaget hadde tatt konsekvensen av det og invitert til markvandring på Håøya denne siste augustdagen. For å komme dit må man, som nevnt, ha båt og det hele var organisert fra Lagahølet båthavn. Et trettitalls deltagere ble fraktet over fjorden, til Tåjebukta, hvor vaktmester og oppsynsmann **Tor Beston** var vår guide. Han var dessuten skipper på «Ommen» og fraktet oss over i to vendinger. Tom Sletner sto for litt mer dramatik i denne transporten, han fikk nærkontakt med ei grunne i tillegg.

Turen gikk i korte trekk fra Tåjeodden via vestre- og østre Dragesund til Sagbukta og tilbake til Tåjebukta. Det var ikke så lang tur, men allikevel meget interessant ut fra det faktum at på Håøya har det vært litt av hvert opp gjennom historien og her kommer en kortversjon av det.

HÅØYA - gårdsnr. 76 - bruks nr. 1, Frogn

Håøya med øyene rundt var før 1400 tallet av liten verdi. Den samlede skyld var 15 lispund salt. På denne tiden ble øyene lagt under Maria Kirkens prosti. Øyene ble brukt til klosterhage (urtehage). Håøya er rik på bergmynte og fenikkel den dag i dag, som et resultat av disse urtehagene. En har ikke funnet noen rester etter hus fra denne tiden. På Bønnejordet og i Setersdalen er det rester etter en gravhaug som ikke er tidfestet. Senere tok kongen øyene til krongods. I år 1699 skjøtet kong Kristian VI øyene over til tolder Nils Jensen for 150 riksdaler (tilsvarer 600 kroner 1993 kroner). Gamlegården og Skogshytta (bryggerhuset) stammer fra den tiden. Det ble også oppført flere husmannsplasser, som Tronstad, Orrekloa, Setersdalen, Bønnebukta og ved Isdammen i Dragsund. En ser i dag rester etter beboelsesplasser og jordvei. På Bønnejordet er det en god del steinhauger etter rydding av jord, og går en et stykke opp i Setersdalen, kan en se antydninger etter dyrket mark. Det sies på

folkemunne at en av storbøndene på Håøya hadde 18 barn, men ikke ett med sin kone. Så det var nok mang ei tjenestejente som reiste fra øya med «noe attåt».

I sorenskriver Behmanns tid var det en røverbande på Håøya. De røvet på bygdene både i øst og vest. Det tok «øvrigheten» flere måneder å uskadeliggjøre dem.

Ved Håøya har Christian II (1481-1559) underskrevet sitt siste brev i 1532, til erkebiskop Olav Engelbretsen, da et dansk krigsskipet førte kongen som fange fra Akerhus ned til Sønderborg slott. Christian II var kongen som hadde Dyveke som sin elskerinne og som halshugget Torben Oxe for drapet på Dyveke i 1517 og det var onkelen Fredrik I som avsatte Christian II.

Følgende eiere av Håøya er kjent:

1664 - Kristoffer Kristensen
1716 - Peder Koch
1737 - Søren Jensen Bærøe
1768 - Gunhild Bergersen
1781 - Sønnen Søren skjøter over til Gunder Kristoffersen
1787 - Abraham Sørensen
1818 - Casper Johannessen (stesønn av Abraham Sørensen)

Casper Johannessen forbød jakt og fiske på Håøya fra 15. april 1853. Øya ble delt mellom mange eiere og leilendinger. Det ble avlet 3 tønner poteter, 45 tønner og 40 skålpund høy. Besetningen var 1 hest, 4 kuer, ungdyr, høns og gris.

1891 - Karl Caspersen
1911 - 3 eiere, B. Thuhus, Oskar Waldenstrøm og Leif Gude Due
1911 - eksproprierte staten en fjerdedel av øya til militært bruk.
1914 - de 3 eiere solgte alt til murmester Gunerius Soot
1915 - Håøya oppdelt i 8 bruksnummer, til forskjellige eiere.
1915 - det meste av øya skjøtet over til A/S Haaoen fabrikker.
1937 - Oslo kommune kjøpte den for 250.000 kroner av Norsk Sprengstoffabrikk

Oslo kommune la øya ut til friareal. De rev endel av husene og planerte til teltplasser og leierområder. Opprinnelig var det hele 88 bygninger på øya. Kun 22 er tilbake i dag. De fleste leies ut. Noen er i bruk for de som har ansvar for vedlikehold og plenklipping. Det er 11 mål med plen som klippes ukentlig. Vaktmester og oppsynsmann har oppdrag fra 1. april og ut august, samt november måned. Vedkommende er ansatt i Oslo kommune.

Alle planter og dyr er fredet på Håøya. Det finnes elg og rådyr, mens harestanden er utdødd pga. harepest. Blomsterrikdommen er enorm. De regner 34 arter på kvadratmeteren. Vi må helt ned på Sørlandet for å finne en så rik skog på eik og lind. Det finnes 24 treslag på øya, deriblandt barlind. Nå har det dukket opp ospe-kreft og de fleste osper blir angrepet. Det er over 100 sopparter der og et populært sted for soppstaking. De mange buktene er yndet mål for båteiere. Det har ligget opptil 100 båter i vestre Dragsund. Da er det ikke mye plass igjen.

A/S Haaøen Fabriker

Sam Eyde, mannen bak bl.a. Norsk Hydro, Salpeterfabrikk på Rjukan (1911) hadde mange produkter, ett av dem var ammoniumnitrat. På

hans tid var **Axel Aubert** bestyrer på Nitroglycerin Compagniet på Engene. Eyde trengte en konsulent på sprengstoff området, men Direksjonen i Sætre sa nei. Eyde og Aubert reiste imidlertid til Russland sammen, etter initiativ av Eyde. Bakgrunnen for reisen var etter initiativ av den franske hærledelsen, som ønsket sprengstoff produksjon i Russland. Dette var mens verdenskrigen raste i Europa.

Det viste seg umulig å produsere det ønskede sprengstoff i Russland og vel hjemme igjen satte Sam Eyde igang med å danne selskapet A/S Haaøen Fabriker. Skipsrederne Klaveness, Fearnley og Willhelmsen deltok og sammen med andre satset de den gang 1 million kroner. Det var en blanding av ammoniumnitrat og TNT som gav **Sikrit**, et sprengstoff egnet til granat produksjon. Navnet fulgte anleggsstedet Haaøen i Oslofjorden, og nærheten til Engene i Sætre var avgjørende. De fikk konsesjon **19. februar 1916** og ingeniør **H. Chr. Magnus** ble flyttet fra sitt arbeid på Engene og ansatt som driftsbestyrer på Haaøen.

Det opplyses at som en følge av krigskonjunktorene var det full beskjeftigelse overalt og vanskelig å skaffe arbeidsfolk. Politiet i Christiania samlet sammen flokker av gatepiker og ekspederte dem utover til Haaøen. Mange kom

Vaktmesterboligen ved Tåjebukta

Den gamle kruttmølla

også direkte fra landsfengslet for kvinner. Det var ingen lett arbeidsstokk å holde styr på, men de var flinke til å arbeide og det påstås at arbeidet aldri har gått muntre for seg på sprengstoff-fabrikken. Produksjonsfabrikken lå på vestsiden av Mellomøya (Tåjubukta), mens de som arbeidet der bodde på østsiden, i Sagbukta. Navnet kommer forøvrig av sagbruket som lå her.

Etterhvert ble produksjonsanleggene ferdige og arbeidsbrakker reist. Problemet var at dette var en utgiftsmaskin av rang. I 1917 var gjelden hele 9 mill kroner og de produserte Sirikit uten bestillinger og uten utsikter til nye bestillinger. De hadde opprinnelig 4000 tonn som planlagt mål for produksjon, kun 1000 tonn ble kontrahert. I oktober 1916 ble 200 tonn levert til Arkangelsk, på en spesiell måte. Rederen til båten turde ikke ta frakten, A/S Haaøen Fabrikker kjøpte da båten og transporterte det hele på egen kjøll. Denne lasten ble levert, men alt gikk i luften på Arkangels havn og hele 25 skip gikk ned, ikke skipet til Haaøens fabrikk, det hadde allerede returnert.

Senere i 1916 ble 600 tonn levert og i 1917, 400 tonn. Den russiske revolusjon satte en stopper for flere ordre. Det betydde også kroken på døra for produksjonen av Sikrit på Håøya. Det ble bestemt at avdelingen skulle produsere fenghetter. Disse ble brukbare, men man man-

glet bl.a. kvikksølv og måtte bruke erstatningsstoffer. En eksplosjon i laboratoriet på Håøya satte en stopper også for fenghetteproduksjonen i slutten av 1918.

Teglstein bygningen «Mølla» var tidligere en kruttmølle bygning. Idag leies den ut til fest arrangører.

Parallelt med dette i 1917/1918 pågikk en sammenslutning og planer om et nytt selskap. Norsk Sprængstofindustri A/S. Det var A/S Haaøen Fabrikker, Nitedals Krudtværk og Norsk Svovelsyrefabrik A/S som satset på Gullaug i Lier. Navnet A/S Haaøen Fabrikker fulgte med på lasset. Til tross for at virksomheten på øya var slutt og eiendommene solgt til Oslo kommune (1937) og de gjenværende bygninger tatt i bruk som feriekoloni. **Først i 1947 ble fimanavnet endret fra A/S Haaøen Fabrikker til Gullaug Fabrikker, senere også kjent som Dyno Industrier.**

Det var en meget interessant tur, med mye ny kunnskap for de fleste. Etter kaffepausen i Sagbukta ruslet vi tilbake til brygga i Tåjubukta og returnerte Lagahølet uten flere uhell. **Takk for turen !**

En spesiell takk til Tor Beston, som har samlet all denne info om Håøya, og som han har delt med oss.

JAN BJERKNES

Markvandring i Hyggen

1.juni i strålende vær møtte 40 personer opp for å følge Johan Hyggen rundt i Hyggen og dets nærområde. Første stopp var ved kanten av en gammel isdam, et flott håndtverk var utført.

Johan Hyggen fortalte oss om gårder og plasser, Åsbryn, Bakken, Pjokkabyen, Fagervik, Ytre og Indre fiskebuk. Navnene gir oss et inntrykk av beliggenhet, utsikt og arbeid som ble utført i gamle dager.

Av kjente røykenbøringer fra Hyggen kan nevnes

Johan Hyggen-storingsmann

Anders Killingstad-forfatter av Røykenboka
Torleif Nilsen –ordfører fra Arbeiderpartiet

Hyggen hadde tidligere et mangfoldig arbeidsliv med bær, frukt og grønnsaker som hovednæringsvei. I tillegg hadde de steinbrudd og levering av leire til Spikkestad teglverk, trelast/trevarefabrikk, fiske, posthus og dagligvarebutikk. Kort sagt et levende lokalsamfunn.

Hyggen har beholdt grunnskolen. Den er nylig fått nytt bygg og er i god utvikling. Dette er vel med på å sikre at folk flytter tilbake i gamle hus og at nye innbyggere kommer flytende fra Osloområdet på nye byggefelt.

Hyggen Vel er aktivt og hadde bl.a laget en flott «bru» slik at man lett kommer utover langs fjorden i retning Fagervik. Navnet sier vel det meste om utsikten mot Hyggen sentrum og Drammensfjorden. Denne junidagen lå fjorden blikkstilte og blank som en speilglassrute.

Vi ruslet langs fjordkanten, langs jorder og og tilslutt opp de 100 trappetrinna mot Spikkestad.

Her kunne vi nyte medbrakt mat og kaffe med glimrende utsikt over Hyggen og Drammensfjordområdet, før markvandrerne tok en annen vei ned til bygda.

Takk til Johan Hyggen og Historielaget for en fin markvandring.

BJØRG ØLSTAD

Det var veldig synd...

at ikke flere enn 10 medlemmer hadde funnet anledning til å delta på lagets tur til Hurum lørdag 14. juni. I strålende sommervær kjørte vi langs Drammensfjorden til Holmsbu kirke. Utenfra viser kirken seg vel ikke som særlig annerledes en kirker flest, men innvendig gir den besøkende en unik opplevelse. Vår omviser, Stian Olsen, som representerte foreningen for bevarelse av den kunstneriske utsmykking av kirken, avslørte imponerende historiske kunnskaper og gav med stor innlevelse en fengslende beskrivelse av dekorasjoner og gjenstander. Det første som slår en er at grunnfargene i kirken er ganske spesielle. En rekke kunstnere ble ved restaureringen i 1950 årene tildelt ansvaret for dekorering av hvert sitt felt på dører, vegger og inventar. Resultatet fremsto rett og slett imponerende på oss fremmøtte, uten at vi påberoper oss spesielle kunnskaper på området. En keramisk døpefont, laget av en italiensk kunstner utmerket seg spesielt. Det skal finnes bare to eksemplarer til av denne i verden, en i Japan og den andre i kunstnerens hjemby.

På tunet på Tronstad gård ble vi møtt av Erik Hennem og Gunnar Nilsen fra Hurum Historielag. Eier av gården, Jens Petter Blichenfeldt, drev såkalt gårdsturisme. Han stillet i 1993 driftsbygningen til rådighet for laget, noe som de folkene har visst å utnytte til fulle. Få historielag kan vel fremvise en så gedigen samling av gamle gjenstander, hentet fra industrien, jordbruket, fiske, forettingsdrift og privat husholdning. Spesielt er samlingen av hestevogner imponerende. Fra Tofte gård er hentet inn bl. a. kalesjevognen «Victoria», som i sin tid må ha vært en svært så representativ kjøredøning.

For oss som er engasjert i samme virksomhet, og vet noe om problemer med lagerplass, dugnadsarbeid etc, må bare ta av oss hatten for det resultat et fåtall personer kan vise til på Tronstad gård i dag.

I solveggen utenfor låven gikk praten livlig mens dagens niste ble satt til livs. Det ble fra begge lag uttrykt ønske om et utvidet samarbeid i fremtiden.

Vi takker Erik og Gunnar for en fin omvisning og en hyggelig dag.

BJØRN FOSSNES

Nærsnes hornorkester anno 1910

Av Grete Andresen har vi fått låne dette bilde av Nærsnes hornorkester. Dette var det første hornorkesteret i bygda. Bildet er tatt hos Bogen (nå Strandheim) i 1910.

Sittende fra venstre ser vi: Karl Olsen, Tangen og dirigenten som kom fra Oslo. Stående fra venstre: Bernhard Elnes, Alfred Nilsen (far til Grete), Kristian Berntsen, Sigurd Syvertsen og Ola Nilsen.

RED.

Rettinger

Årboken 1999

Har sett at i Årboken 1999 om «Bosetting i Bødalen» av Gustav Kirkerud. Den har noen feil, som for ordens skyld bør korrigeres. Hans Simensen var min oldefar og han kjøpte «Sørli», ikke Harry Simensen.

Så har jeg en kommentar om «Dalebråten» som står på side 14 i samme årboken: Bødalen IF kjøpte i 1922 den første parsellen av sin nåværende eiendom. Kallt «Dalebråten» av Anton Bøe (Nordre Bøe.) Følgelig kan ikke Paul Simensen (Nord Bøe) ha solgt alt til Hans Olsen Auke i 1848, som Kirkerud skriver. Bødalen IF har rett nok, senere kjøpt tilleggsparseller av først Karsten Henriksen og etterpå av Grethel Henriksen (Dreier), men Dalebråten har de kjøpt fra Nord Bøe i 1922.

Til slutt vil jeg nevne at det må være en feil til på side 14. Hagbart Halvorsen kjøpte «FOSS» i 1893, men at «BEKKELAGET» ble fradelt denne i 1906 må være feil. Bekkelaget var egen eiendom 37/11 ved folketellingen i 1900. Der bodde svensken Karl S. Ski, faren til Jenny senere Jaksland og Anna, gift med Erling Foss og Hans og Sven Ski, for å nevne de som var født før 1900. Agnes Kjelsdaas og Olga Edvardsen var vel også døttre her.

JAN BJERKNES

Årbok 1994 Art. «Bødalen, Røken 1916»:

I annet avsnitt står: og *Bøveien som stikker av til høyre.*

Veien som stikker av til høyre på bildet går ned til Wøien. Bøveien ble bygget først ca. 1922.

BJØRN FOSSNES